МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ

Циклова комісія економіки та управління

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

з навчальної дисципліни «Управління матеріальним постачанням»
вибіркових компонент
освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Логістика

За темою № 2 - Матеріальні ресурси та їх використання на підприємстві в умовах ринку

Харків 2021

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 23.09.21№ 8

СХВАЛЕНО
Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного університету
внутрішніх справ
Протокол від 22.09.21№ 2

ПОГОДЖЕНО
Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 22.09.21 № 8

Розглянуто на засіданні циклової комісії економіки та управління, протокол від 31.08.2021 № 1

Розробники: голова циклової комісії економіки та управління, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Цимбалістова О.А.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії економіки та управління КЛК ХНУВС, к.е.н., спеціаліст вищої категорії, викладач – методист, Харченко М.В.
2. Професор кафедри логістики НАУ, доктор економічних наук, професор, експерт Українського логістичного альянсу (УЛА) Смерічевська С.В.

План лекції:

1. Поняття про матеріально-технічні ресурси та їх класифікацію.
2. Сутність використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
3. Показники витрати і рівня використання матеріальних ресурсів.
4. Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів.
5. Економія матеріальних ресурсів як фактор підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства.

Ключові поняття та терміни:

- матеріальні ресурси,
- загальна і питома витрата матеріальних ресурсів,
- вихід придатної продукції,
- коефіцієнт корисного використання матеріалів,
- матеріалоємність продукції,
- джерела економії матеріальних ресурсів,
- резерви економії матеріальних ресурсів.

Рекомендована література:

Основна:

1. Логістика. Основи теорії: підручник / Є.В. Крикавський.- 2-ге вид. – Львів: Вид-во Нац.ун-ту «Львівська політехніка»(Інформаційно-видавничий центр «ІНТЕЛЕКТ –захід),2006.-456 с.
2. Гаджинский А.М. Логистика: учебник / А.М. Гаджинский. -20-е изд. – М.: Издательство- торговая корпорация «Дашков и К», 2012. -484с. .
3. Шевців Л. Ю., Петецький І. Логістичні витрати підприємства. Монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. 244 с.
4. Пономаренко В. С., Таньков К. М., Лепейко Т. І. Логістичний менеджмент : Підручник / За ред. д-ра екон. наук проф. В. С. Пономаренка. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2010. – 482 с.
5. Чухрай Н., Гаврись Я., Гірна О. Кадри в маркетингу та логістиці : Монографія / За ред. д-ра екон. наук проф. Н. Чухрай. – Львів: Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2010. – 228 с.
6. Посилкіна О.В. Виробнича логістика : Навч. посібник / О.В. Посилкіна, Р.В. Сагайдак-Нікітюк, О.В. Доровський, Г.В. Кубасова. – Харків: Вид-во НФаУ, 2009. – 364 с.
7. Смиричинский В.В. Логістика: навч.-метод. посіб. – Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2009. – 264 с.
8. Сумец А. М. Логистика: Учебное пособие. – К.: «Хай-Тек Пресс», 2008. – 320 с.
9. Алькема В. Г., Сумець О. М. Логістика: теорія та практика: Навч.

посібник . – К.: ВД „Професіонал”, 2007. – 216 с.
10. Денисенко М. П., Левковець П. Р., Михайлова Л. І. та ін. Організація та проектування логістичних систем: Підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка, проф. П. Р. Лековця, проф. Л. І. Михайлової. — К: Центр учбової літератури, 2010. — 336 с.
11. Чухрай Н. І. Логістичне обслуговування: Підручник. - Львів: Видавництво Національного університету " Львівська політехніка", 2006. - 292с.
12. Крикавський Є.В., Чорнописька Н.В. Логістичні системи: Навч. посібник. - Львів: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка", 2009. - 264 с.
13. Крикавський Є. В. Маркетинговий менеджмент . Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, І. О. Дейнега, О. В. Дейнега, І. Ф. Лорві. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 380 с.
14. Крикавський Євген, Логістика для економістів. Підручник. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 476 с.
15. Гордійчук А.С., Стахів О.А., Кузнєцова Т.В., Збагерська Н.В., Організація і технологія забезпечення підприємства. Нав. Посібник/ А.С. Гордійчук. Рівне: НУВГП, 2012. 256с.
16. Є. В. Крикавського, Логістичний менеджмент. Навчально-методичний посібник / О. Є. Шандрівська, В. В. Кузяк, Н. І. Хтей. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 196 с.
17. Є. В. Крикавського, О. А. Похильченко, ЕКОНОМІКА ЛОГІСТИКИ. Навчальний посібник / Є. В. Крикавський, О. А. Похильченко, Н. В. Чорнописька, О. С. Костюк, Н. Б. Савіна, С. М. Нікшич, Л. Я. Якимишин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 640 с.
18. Чухрай Наталія, Логістичне обслуговування. Підручник. Друге видання. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2006. 292с.
19. Васелевський М. Економіка логістичних систем. Монографія / М. Васелевський, І. Білик, О. Дейнега, М. Довба, О. Костюк, Є. Крикавський, С. Кубів, С. Леонова, П. Малолєпші, О. Мних, С. Нікшич, І. Петецький, О. Попко, І. Рикованова, Н. Савіна, Л. Сопільник, Н. Чорнописька, Л. Юрченко, Л. Якимишин, Л. Янковська; За наук. ред. Є. Крикавського та С. Кубіва. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008. 596 с.

Додаткова:

20. Zeng A. Z. Developing a framework for evaluating the logistics costs in global sourcing processes: An implementation and insights / A. Z. Zeng, C. Rossetti // International Journal of Physical Distribution & Logistics Management. – 2003. – Vol. 33, № 9. – P. 785–803.
21. CSCMP Supply Chain Management | Council of Supply Chain Management Professionals [Електронний ресурс] // Режим доступу:

http://cscmp.org/about-us/supply-chain-management-definitions.
22. Данько Т. В. Аналіз рівня зрілості ланцюгів постачання українських підприємств високотехнологічного машинобудування / Т. В. Данько, К. Р. Пелюхня, К. С. Зіміна // Вісник НТУ «ХПІ». – 2014. – № 4 (1047). – С. 44–53.
23. Карпенко Г. П. Логістичні термінологічні студії в Україні / Г. П. Карпенко // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет ім. І. Огієнка. – 2013. – № 14. – С. 191–196.
24. Яковлєв А. І. Удосконалення методичних засад управління витратами на промислових підприємствах / А. І. Яковлєв // Економіка. Фінанси. Право. – 2014. – № 7. – С. 17–19.
25. Сачинська Л. В. Управління логістичними витратами підприємства / Л. В. Сачинська // Маркетинг та логістика в системі менеджменту: тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 8–10 листопада 2012 р.). – 2012. – С. 382–383.
26. Окландер М. А. Логістика / М. А. Окландер. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 346 с.
27. Рета М. В. Логістичні витрати: визначення, класифікація та облік / М. В. Рета // Бізнес Інформ. – 2012. – № 8. – С. 155–158.
28. Помірко Н. М. Класифікація логістичних витрат у формуванні системи управління ними на промисловому підприємстві / Н. М. Помірко // Вісник НУ «Львівська політехніка». – 2010. – № 669. – С. 99–107.
29. Гаврись О. М. Фасетна класифікація логістичних витрат промислових підприємств / О. М. Гаврись, В. І. Ковшик // Економічний аналіз. – 2014. – Vol. 16, № 2. – С. 90–97.
30. Hua S. Logistics cost and supply chain performance evaluation / S. Hua, Y. Kai // Supply Chain Perspectives and Issues in China. – Hong Kong : Fung Global Institute Limited and Fung Business Intelligence Centre, 2013. – P. 127–144..
31. Krajnc J. Activity-based Management of Logistic Costs in a Manufacturing Company: A Case of Increased Visibility of Logistics Costs in a Slovenian Paper Manufacturing Company / J. Krajnc, K. Logožar, B. Korošec // PROMET - Traffic&Transportation. – 2012. – Vol. 24, № 1. – P. 15–24.
32. Крикавський Є. Логістика та управління ланцюгами поставок: Навч. посібник / Є.Крикавський, О.Похильченко, М. Фертч. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. –844 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

33. http://www.management.com.ua/ims/ims002.html - інформація про систему планування матеріальних потреб виробництва (MRP).
34. http://www.management.com.ua/qm.shtml - концепція загального менеджменту якості.

Текст лекції

1 Поняття про матеріально-технічні ресурси та їх класифікацію

Здійснення процесу виробництва продукції (надання послуг) на підприємстві пов'язане з використанням матеріально-технічних ресурсів. **Матеріально-технічні ресурси** – основні та оборотні засоби виробництва, які використовуються (або можуть бути використані) у виробничому процесі та є матеріальною базою підприємства чи галузі.

Під **матеріальними ресурсами** розуміють частину оборотних фондів підприємства, що представлені всіма видами сировини, матеріалів, палива, енергії, які використовуються на підприємстві і є предметами подальшої переробки. Матеріальні ресурси беруть участь у процесі виробництва одноразово, під час цього змінюють свою натуральну форму, більшість із них входить до складу новоствореної на підприємстві продукції і свою вартість відразу повністю переносять на продукцію.

Витрати матеріальних ресурсів, пов'язаних з виробництвом продукції, складають більше 50 відсотків усіх витрат виробництва. В структурі витрат величина матеріальних ресурсів залишається майже незмінною. Це свідчить про те, що матеріальні ресурси є особливим предметом вивчення. Так, їх економія і раціональне використання мають значний вплив на зниження собівартості продукції (послуг).

Матеріальні ресурси поділяються на різні групи за певними критеріями.

1. За джерелами надходження:

– власні. В сільському господарстві значну частину матеріальних ресурсів становлять ресурси власного виробництва (насіння, корми, молодняк худоби тощо);

– куплені. Питома вага куплених матеріальних ресурсів у їх сукупних витратах збільшується. Тобто зростає вплив на матеріаломісткість продукції між та внутрішньогалузевого обміну, взаємної відповідальності всіх сторін за використання матеріальних ресурсів і виконання договірних зобов'язань щодо їх постачання.

2. За ступенем участі у відтворювальному процесі:

– основного виробництва (безпосередньо використовуються для виробництва продукції або виконання певних технологічних операцій);

– обслуговування основного виробництва (використовуються на транспортних, ремонтних та інших допоміжних роботах, на об'єктах зберігання продукції і матеріалів);

– управління виробництвом (поштові, телефонні витрати, частина палива і електроенергія, що використовується для опалення, освітлення загально цехових і загальнозаводських приміщень, поточний ремонт основних засобів загальновиробничого і загальногосподарського призначення).

На підприємстві матеріальні ресурси представляють собою частину оборотних фондів. Вони поділяються на такі основні види:

1. Виробничі запаси:
   - сировина, основні матеріали;
   - покупні напівфабрикати
   - допоміжні матеріали;
   - паливо, енергія;
   - мастильні матеріали;
   - тара і тарні матеріали;
   - запасні частини;
   - малоцінні та швидкозношувані матеріали.
2. Матеріальні ресурси у незавершеному виробництві.

Така класифікація матеріальних ресурсів зумовлена різним характером споживання вказаних видів матеріалів, і відповідно, підходом до визначення норм їх витрат у виробництві, і до шляхів більш економного їх використання.

2 Сутність використання матеріальних ресурсів на підприємстві

Раціональне використання (споживання) та економія сировини, матеріалів, палива і енергії є одним із важливих умов функціонування підприємства в умовах ринку, переводу економіки на інтенсивний шлях. Раціональний(від латинського rationales) – розумний, доцільний, обґрунтований. Тому **раціональне використання (споживання) матеріальних ресурсів** – це доцільне, обґрунтоване їх використання, їх витрати на рівні мінімуму при виробництві одиниці продукції.

Раціональне використання (споживання) виступає як важливіший фактор підвищення ефективності виробництва. Основним завданням раціонального використання матеріальних ресурсів є:

- забезпечення економного використання матеріальних ресурсів;
- ліквідація невиробничих витрат або перевитрати матеріальних ресурсів;
- оптимізація структури ресурсоспоживання на основі впровадження нових проектних, конструкторських і технологічних рішень, які дозволяють підвищити комплексність використання матеріальних ресурсів;
- розширення застосування вторинних ресурсів, організація повної переробки виробничих відходів і матеріалів, збір і утилізація побутових відходів;
- скорочення витрат матеріальних ресурсів на всіх стадіях виробництва й споживання продукції, при транспортуванні та зберіганні;
- прискорення оборотності оборотних засобів, скорочення виробничих запасів, вивільнення частини ресурсів із обороту тощо.

Різні види матеріальних ресурсів, які беруть участь у виробничому процесі, споживаються (використовуються) по-різному. Розглянемо сутність використання кожного виду матеріальних ресурсів.

Сировина та основні матеріали. До них відносяться предмети праці, які йдуть на виготовлення продукції і утворюють її речову основу. Основними

матеріалами при виготовленні, наприклад, трактора є метал, скло тощо. Сировина та основні матеріали у процесі виробництва змінюють свою натуральну форму, входять до складу продукції.

Покупні напівфабрикати. Вони повністю входять до складу продукції, але на відміну від сировини і основних матеріалів не змінюють свою форму;

Допоміжні матеріали. До допоміжних матеріалів відносяться матеріали, які споживаються у процесі обслуговування основного виробництва або додаються до основних матеріалів з метою зміни їх зовнішнього вигляду та інших властивостей (барвники, лаки, харчові добавки тощо). Більшість допоміжних матеріалів входять до складу продукції та змінюють свою натуральну форму, але вони не становлять речової основи продукції.

Є допоміжні матеріали, характер споживання яких відрізняється від вищеназваних. Розглянемо їх детальніше.

Паливо, енергія. У зв'язку з великим значенням палива його обліковують окремо. Залежно від характеру використання розрізняють паливо й енергію:

– технологічне, тобто безпосередньо беруть участь у виробництві продукції. Технологічне паливо та енергія у процесі виробництва змінюють свою натуральну форму, але не входять до складу новоствореної продукції;

– рушійне, яке використовується для приведення у рух машин та обладнання. У процесі виробництва змінює свою натуральну форму і не входить до складу новоствореної продукції;

для обслуговування процесу виробництва (на опалення, освітлення, вентиляцію тощо). Характер споживання цього виду палива

та енергії аналогічний до попередніх. Кількість використаного палива та енергії не буде залежати від виду обладнання або технології виробництва, як у попередніх видах, а визначається, виходячи із площі та об'єму освітлювальних та опалювальних приміщень.

Мастильні матеріали. Використовуються для змащування робочих поверхонь техніки та обладнання. У процесі виробництва вони не змінюють своєї форми та не входять до складу новоствореної продукції.

Тара і тарні матеріали. Призначена для упаковки продукції з метою запобігання псування. У процесі виробництва тара і тарні матеріали не входять до складу продукції та не змінюють своєї натуральної форми. Тара і тарні матеріали можуть бути як одноразового, так і багаторазового використання.

Запасні частини. Використовуюся для ремонту устаткування, обладнання та інших основних фондів.

Малоцінні та швидкозношувані матеріали. Використовують для обслуговування процесу виробництва. До них відносяться робочий одяг, малоцінний інструмент та інвентар. Вони можуть використовуватися протягом декількох виробничих циклів.

Матеріальні ресурси у незавершеному виробництві. Представляють собою основну сировину і матеріали. напівфабрикати, допоміжні матеріали, які вступили у процес виробництва, змінили свою натуральну форму, але готової

продукції ще не отримано. Як правило, служать заділом для виробничих цехів того ж підприємства.

3 Показники витрати і рівня використання матеріальних ресурсів

Витрата сировини, матеріалів, палива та електроенергії на підприємстві представляє собою їх виробниче споживання. Розрізняють **витрату загальну і питому**.

1. Загальна витрата на виробництво охоплює всю кількість матеріальних ресурсів, витрачених підприємством:

а) на виконання програми з виробництва готової продукції; б) на ремонтно-експлуатаційні потреби;

в) на незавершене виробництво;

г) на інші роботи промислово-виробничого характеру (у тому числі роботи з раціоналізації та винахідництва), забезпечення підсобного господарства, культурно-побутові потреби.

В цілому загальна витрата усіх видів ресурсів на виробництві включає корисну витрату і супроводжуючі відходи та втрати. Загальна витрата окремих матеріальних ресурсів визначається у натуральному виразі, а сумарна загальна витрата різних ресурсів враховується у вартісному виразі.

Величина загальної витрати матеріалу на виготовлення продукції за певний період залежить від двох факторів: обсягу виробництва продукції і питомих витрат матеріалу.

Питома витрата матеріальних ресурсів конкретного виду представляє середню витрату на одиницю виготовленої продукції.

Основними показниками **рівня використання** матеріальних ресурсів є вихід придатної продукції, коефіцієнт корисного використання матеріалу.

Вихід придатної продукції – характеризує ступінь вилучення придатного продукту із перероблюваної сировини; застосовується при первинній обробці сировини, наприклад, вихід цукру із цукрових буряків, вихід міді із руди, вихід волокна із бавовни-сирцю.

4 Оцінка ефективності використання матеріальних ресурсів

Ефективність використання матеріальних ресурсів – економічна категорія, яка характеризує корисний результат використання матеріальних ресурсів. Показники ефективності – це узагальнюючі показники їх використання. При кількісному обчисленні ефективності використання матеріальних ресурсів визначається співвідношення фактичних витрат матеріальних ресурсів і виготовленої продукції – матеріалоємність продукції.

Матеріалоємність продукції. На виробництво продукції щорічно витрачається велика маса різних матеріальних ресурсів. Частка матеріальних витрат (без амортизаційних відрахувань) у вартості продукції становить

близько 50-60 відсотків. Тому одним із основних напрямків підвищення ефективності виробництва на підприємстві є зниження матеріалоємності виробленої продукції.

Під матеріалоємністю продукції розуміють середню фактичну витрату матеріальних ресурсів на одиницю продукції у натуральному або вартісному її вимірюванні, а також на одиницю корисного (споживчого) ефекту (потужності, ємності, вантажопідйомності тощо).

5 Економія матеріальних ресурсів як фактор підвищення ефективності виробничої діяльності підприємства

В загальному вигляді економія матеріальних ресурсів – це підвищення рівня їх корисного використання, яке виражається у зниженні витрати матеріалів на одиницю продукції (споживчого ефекту) при підвищенні або збереженні їх якості. Крім такого тлумачення, економія матеріальних ресурсів вживається у змісті вигоди або ефекту, який отримують у результаті раціонального використання матеріальних ресурсів. Значення економії матеріальних ресурсів зростає в зв'язку із збільшенням обсягу виробництва продукції.

У співвідношенні термінів „раціональне використання" і „економія" перший із них слід вважати більш ширшим поняттям. Не будь-яка економія передбачає одночасне створення умов їх раціонального використання(наприклад,економія за рахунок зниження споживчих властивостей продукції). У той же час раціоналізація використання матеріалів обов'язково веде до економії витрат суспільної праці.

Раціоналізація використання матеріалів – це процес удосконалення факторів виробництва і обігу, метою і результатом якого є економія матеріальних ресурсів.

Виходячи із вище визначеного, слід вважати раціональне використання поняттям, що характеризує процес, а економію матеріальних ресурсів – поняттям, що характеризує той чи інший результат процесу раціонального використання матеріальних ресурсів. Таким чином, економія матеріальних ресурсів є кількісним вираженням результату раціонального використання матеріальних ресурсів.

Скорочення матеріальних витрат на виробництво одиниці продукції – це більш значний резерв економії порівняно із зниженням трудоємності і фондоємності виробництва: 1 відсоток економії матеріалів забезпечує скорочення витрат у 2–2,5 рази більше ніж

1 відсоток економії фонду зарплати та в 2–4 рази більше, ніж 1 відсоток скорочення капітальних вкладень. Будь-яка економія сировинних ресурсів в оброблювальній промисловості значно вигідніша додаткового виробництва також обсягу ресурсів у добувній промисловості (оскільки витрати на добуток одиниці сировини з кожним роком зростають).

Проте на сучасному етапі розвитку економіки ще мало уваги приділяється

ресурсозбереженню, про що свідчить висока матеріалоємність продукції.

Напрями економії матеріальних ресурсів представляють собою виробничо-технологічні та організаційно-економічні заходи

щодо економії та залучення в оборот частини матеріальних ресурсів із потенційно можливих джерел.

Залежно від характеру заходів, які розробляються на підприємстві відповідно до конкретних умов виробництва, основні напрямки економії матеріальних ресурсів поділяються на виробничо-технічні і організаційно-економічні.

До виробничо-технологічного напряму відносяться:

1. Технологічна підготовка сировини до виробничого споживання.
2. Механізація та автоматизація виробничих процесів.
3. Застосування ресурсозберігаючих технологій.
4. Удосконалення конструкції виробів.
5. Використання відходів виробництва і вторинних ресурсів.

До організаційно-економічного напряму відноситься:

1. Удосконалення та підвищення наукового рівня нормування.
2. Розроблення і впровадження технічно-обгрунтованих норм витрат матеріальних ресурсів.

Основні складові прямої економії: зниження конструкційної матеріалоємності продукції; удосконалення технології виробництва, спрямоване на зменшення витрати матеріальних ресурсів; підвищення якості продукції; використання замінників первісних матеріальних ресурсів; скорочення витрат і відходів виробництва тощо.

Непряма економія матеріальних ресурсів може утворюватися і

В сфері виробництва, і у сфері обігу. Вона утворюється поза виробничим процесом за рахунок раціонального складання і зберігання виробничих запасів, використання вторинної сировини.

Основними складовими непрямої економії матеріальних ресурсів є: заготівля і використання вторинних ресурсів; залучення в господарський оборот понаднормативних і не використовуваних запасів матеріальних цінностей; скорочення витрат при зберіганні матеріальних ресурсів та при їх транспортуванні тощо.

Резерви економії матеріальних ресурсів – це невикористані можливості вивільнення матеріальних ресурсів.

Зниження конструкційної матеріалоємності продукції може бути внаслідок: а) зниження маси виробів; б) застосування економічних видів матеріальних ресурсів; в) скорочення числа непотрібних функцій; г) зниження зайвих запасів міцності виробів.

Одним із важливіших показників якості продукції є показник її надійності. Забезпечення високої надійності має велике значення, оскільки сприяє економії матеріальних, трудових та фінансових витрат на виготовлення додаткової продукції. Поліпшення якості промислової продукції пред’являє підвищенні вимоги до якості сировини й матеріалів, що використовуються для

виробництва. Поліпшення якості металу сприяє створенню полегшених конструкцій машин, в той же час більш міцних, надійних та довговічних.

Збільшення одиничної потужності машин та апаратів характеризує підвищення їх якості. Проте інколи виготовлення більш потужних машин та апаратів приводить до недовикористання таких потужностей. Слід відмітити, що на величину одиничної потужності машин та апаратів впливають економічні та екологічні чинники.

В процесі виробництва підприємства терплять прямі втрати (збитки) у випадку виготовлення бракованої продукції, які негативно впливають на господарську діяльність підприємства, оскільки виготовлення бракованої продукції збільшує собівартість та трудоємність продукції.

Використання замінювачів дефіцитних матеріальних ресурсів передбачає насамперед застосування нових економічних синтетичних матеріалів для заміни металів (пластичні маси). В результаті застосування пластмасових виробів забезпечується економічний ефект, який виражається в економії дефіцитних матеріалів (чорних і кольорових матеріалів, лісоматеріалів тощо). За розрахунками у машинобудуванні1т пластмас дає можливість замінити3т кольорових металів.

Залучення в господарський оборот на підприємстві понаднормативних і невикористовуваних запасів матеріальних цінностей дозволяє позбутися на підприємстві зайвих запасів матеріальних ресурсів, що в свою чергу позитивно впливає на результати господарської діяльності підприємства.

Витрати на заходи щодо забезпечення економії матеріальних ресурсів у виробництві та усунення їх втрат у 3-5 раз менші, ніж витрати на збільшення добування сировини та палива. Так, вартість заходів щодо економії енергії у перерахунку на 1т умовного палива у два з лишком рази менше, ніж витрати на добування і транспортування такої кількості палива.

Економія матеріальних ресурсів у кінцевому випадку підвищує ефективність господарської діяльності підприємства. Економічний механізм впливу економії матеріальних ресурсів на результативність підприємства проявляється так:

1. Забезпечує зниження собівартості і підвищує рентабельність виробництва.
2. Збільшує обсяги виробництва продукції при тих самих витратах матеріальних ресурсів.
3. Відбувається економія капітальних вкладень, оскільки зменшує у них потребу у добувних галузях.

Вище наведене свідчить про необхідність глибокого та послідовного вивчення усіх можливих резервів раціонального використання матеріальних ресурсів. Тому сучасний спеціаліст, в тому числі і економіст, повинен не тільки вирішувати питання забезпечення підприємства усіма видами матеріально-технічних ресурсів, але постійно здійснювати заходи щодо ресурсозабезпечення при одночасному підвищенні якості продукції.

Питання для самоперевірки знань

1. Поясніть сутність поняття матеріальних ресурсів підприємства.
2. Охарактеризуйте показники витрат матеріальних ресурсів на підприємстві.
3. Охарактеризуйте показники рівня використання матеріальних ресурсів на підприємстві.
4. Охарактеризуйте показники ефективності використання матеріальних ресурсів.
5. Поясніть сутність раціонального використання та економії матеріальних ресурсів.
6. Охарактеризуйте напрями, джерела та резерви економії матеріальних ресурсів.